

Gordana Valenta

načelnica Sektora za upravne poslove, strance i državljanstvo
Uprava za upravne i inspekcijske poslove
Ministarstvo unutarnjih poslova

NOVINE U ZAKONU O STRANCIMA

I. UVOD

U posljednjih deset godina, pravna stečevina na području migracija intenzivno se razvija. Područje migracija, osobito pitanja useljavanja i rada stranaca, bilo je prepušteno uglavnom nacionalnim zakonodavstvima i samo su se poneka pitanja uređivala na razini Zajednice. Danas se zakonodavstvom Europske unije uređuju brojna migracijska pitanja, od spajanja obitelji, prava stranca na stalni boravak i njihov status, reguliranje boravka istraživača, studenata, učenika, pa do useljavanja visokokvalificirane radne snage, izdavanja jedinstvene dozvole za boravak i rad te kažnjavanja poslodavaca koji zapošljavaju strance koji borave nezakonito na teritoriju država članica.

Stoga su relativno česte izmjene zakonskog okvira u području boravka i rada stranca u Republici Hrvatskoj najvećim dijelom posljedica potrebe za prenošenjem europske pravne stečevine u hrvatsko zakonodavstvo. Tako je zakon donesen 2011. godine, ponovno mijenjan nepune dvije godine nakon donošenja Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o strancima ("Narodne novine", broj: 74/13), koji je stupio na snagu 27.06.2013. godine.

U ovaj Zakon prenesene su odredbe 17 direktiva, dvije odluke Vijeća, te po jedne okvirne odluke, rezolucije i preporuke koje uređuju područje zakonitih i neregularnih migracija u Europskoj uniji¹. Zakon također sadrži odredbe kojima se uređuje provedba Uredbi kojima je uređeno izdavanje viza i vizni informacijski sustav.²

¹Direktiva Vijeća 2004/83/EC od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljana trećih država ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili kao osoba koje na drugi način trebaju međunarodnu zaštitu ili sadržaj pružene zaštite; (SL L 304, 30.9.2004.); Direktiva 2011/51/EZ od 11. svibnja 2011. kojom se dopunjuje Direktiva 2003/109/EZ i proširuje primjena i na korisnike međunarodne zaštite; (SL L 132, 19.05.2011.); Direktiva 2011/98/EU od 13. prosinca 2011. Europskog parlamenta i Vijeća o jedinstvenom postupku obrade zahtjeva za izdavanje jedinstvene dozvole za boravak i rad državljanima trećih zemalja na državnom području države članice i o zajedničkom skupu prava za radnike iz trećih zemalja koji zakonito borave u državi članici; (SL L 343, 23.12.2011.); Direktiva 2008/115/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupanjima država članica u vezi s vraćanjem osoba trećih zemalja čiji je boravak nezakonit; (SL L 348, 24. 12. 2008.); Direktiva Vijeća 2001/51/EZ od 28. lipnja 2001. kojom se dopunjuju odredbe članka 26. Konvencije o primjeni Sporazuma iz Schengena od 14. lipnja 1985.; (SL L 187, 10. 7. 2001.); Direktiva Vijeća 2002/90/EZ od 28. studenoga 2002. kojom se definira pomaganje neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka; (SL L 328, 5. 12. 2002.); Direktiva Vijeća 2003/110/EZ od 25. studenoga 2003. o pomoći u slučajevima tranzita u svrhe udaljavanja zračnim putem; (SL L 321, 6. 12. 2003.); Direktiva Vijeća 2001/40/EZ od 28. svibnja 2001. o uzajamnom priznavanju odluka o protjerivanju državljana trećih država; (SL L 149, 2. 6. 2001.); Okvirna odluka

II. GLAVNE NOVINE U IZMJENJENOM ZAKONU

Glavne novine koje se uvode Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o strancima su uvođenje biometrijske dozvole boravka za državljane trećih država i biometrijske boravišne iskaznice za državljane država članica EGP-a i članova njihovih obitelji, državljane Švicarske Konfederacije i članova njihovih obitelji te članova obitelji hrvatskih državljana. Navede isprave zamjenjuju osobnu iskaznicu za stranca i naljepnicu odobrenja boravka.

Propisuje se izdavanje nove "posebne putovnice" za strance koji imaju reguliran status u Republici Hrvatskoj, a koji bez svoje krivnje nisu u mogućnosti pribaviti nacionalnu putnu ispravu.

Također je propisana mogućnost izdavanja isprava na temelju međunarodnog ugovora koje se izdaju strancima pod uvjetima utvrđenim tim međunarodnim ugovorima. Primjer takve isprave su pogranične propusnice koje se izdaju od 1.7.2013. godine stanovnicima pograničnog područja Bosne i Hercegovine sukladno Sporazumu o pograničnom prometu između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine koji se od toga datuma privremeno primjenjuje. One omogućuju stanovnicima pograničnog područja prelazak državne granice preko graničnih prijelaz za pogranični promet i boravak u pograničnom području.

Vijeća 2002/946/PUP od 28. studenoga 2002.o jačanju kaznenog okvira u cilju sprečavanja omogućivanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka; (SL L 328, 5. 12. 2002.); Odluka Vijeća 2004/191/EZ od 23. veljače 2004. kojom se utvrđuju kriteriji i praktični dogovori za naknade zbog financijskih neravnoteža nastalih primjenom Direktive 2001/40/EZ o uzajamnome priznavanju odluka o protjerivanju državljana trećih država; (SL L 60, 27. 2. 2004.); Odluka Vijeća 2004/573/EZ od 29. travnja 2004. o organizaciji zajedničkih letova za udaljšavanje državljana trećih zemalja za koje postoji nalog o udaljšanju, sa državnog područja dviju ili više država članica; (SL L 261, 6. 8. 2004.); Direktiva Vijeća 2004/38/EZ od 29. travnja 2004. o pravu državljana Unije i članova njihovih obitelji o slobodi kretanja i boravka na području države članice; (SL L 158, 30. 4. 2004.); Direktiva Vijeća 2009/50/EZ od 25. svibnja 2009. godine o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih država u svrhu zapošljavanja visokokvalificirane radne snage; (SL L 155, 18. 6. 2009); Direktiva 2009/52/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2009. godine kojom se utvrđuju minimalni standardi za sankcije i mjere protiv poslodavaca koji zapošljavaju državljane trećih država koji nezakonito borave; (SL L 168, 30. 6. 2009.); Direktiva 96/71/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1996. o raspoređivanju radnika u okviru pružanja usluga, (SL L 18, 21. 1. 1997.); Direktiva Vijeća 2003/109/EZ od 25. studenog 2003. godine o statusu državljana trećih država koji imaju stalni boravak; (SL L 16, 23. 1. 2004.); Direktiva Vijeća 2003/86/EZ od 22. rujna 2003. o pravu na spajanje obitelji;(SL L 251, 3. 10. 2003); Direktiva Vijeća 2004/114/EZ od 13. prosinca 2004. o uvjetima prihvata državljana trećih država u svrhu studiranja, razmjene učenika, neplaćene izobrazbe ili dobrovoljnog rada; (SL L 375, 23. 12. 2004.); Direktiva Vijeća 2004/81/EZ od 29. travnja 2004. o odobrenju boravka državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili im je pružena pomoć da ilegalno imigriraju, a surađuju s nadležnim tijelima; (SL L 261, 6. 8. 2004.); Direktiva Vijeća 2005/71/EZ od 12. listopada 2005. o posebnom postupku za ulazak državljana trećih zemalja u svrhu znanstvenoga istraživanja; (SL L 289, 3. 11. 2005.); Rezolucija Vijeća 97/C 382/01 od 4. prosinca 1997. o mjerama koje se trebaju prihvatiti kako bi se suzbili brakovi iz računa; (SL C 382, 16. 12. 1997.); Preporuka Vijeća od 27. rujna 1996. glede borbe protiv ilegalnog zapošljavanja državljana trećih zemalja; (SL C 304, 14. 10. 1996.).

² - Uredba (EZ) br. 810/2009 Europskoga parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. kojom se uspostavlja Zakonik Zajednice o vizama (Zakonik o vizama); (SL L 243, 15. 9. 2009.),
- Uredba (EZ) br. 767/2008 Europskoga parlamenta i Vijeća od 9. srpnja 2008. o Viznom informacijskom sustavu (VIS) i razmjeni podataka između država članica o kratkotrajnim vizama (Uredba o VIS-u); (SL L 218, 13. 8. 2008.)

Izmijenjene su odredbe o odobravanju privremenog boravka u druge svrhe. Radi se o boravku koji se odobrava strancima koji žele boraviti u Republici Hrvatskoj u vlastitim nekretninama, ili radi turističkog boravka, na primjer zbog zdravstvenog turizma i sl. Prema izmijenjenim odredbama moguće je odobriti takav privremeni boravak na rok do godine dana (prema starim odredbama maksimalan period bio je 6 mjeseci). Takav boravak može se ponovno produžiti tek nakon isteka 6 mjeseci od proteka važenja prethodno odobrenog privremenog boravka u druge svrhe.

Određeno je da se zahtjevi, umjesto 30 dana, podnose 60 dana prije isteka roka važećeg privremenog boravka³ i izričito je propisano da je policijska uprava, odnosno policijska postaja u tom roku dužna riješiti zahtjev za produženjem privremenog boravka. U slučaju da policijska uprava odnosno policijska postaja ne riješi zahtjev za produženje privremenog boravka u zadanom roku, Državni inspektorat protiv stranca ili poslodavca neće podnositi optužni prijedlog ili izricati mjeru zabrane obavljanja djelatnosti.

Proširene su kategorije stranaca kojima se dozvola za boravak i rad može izdati pod povoljnijim uvjetima. Osim stranaca koji obavljaju poslove u trgovačkim društvima koja su nositelji poticajnih mjera sukladno propisima o poticanju ulaganja, isto je prošireno i na trgovačka društva koja provode strateške investicijske projekte sukladno propisu o strateškim investicijskim projektima.

Detaljnije je, u skladu s pravnom stečevinom EU-a, propisano reguliranje rada volontera kao i stranaca koji će obavljati neplaćeni vježbenički staž u Republici Hrvatskoj. Tako je dobna granica za volontere od 18 do 65 godina, a organizacija u kojoj će stranac volontirati mora preuzeti punu odgovornost za stranca za vrijeme volontiranja.

Preciznije je definirano da se trajanje rada (90, 60 ili 30 dana), temeljem potvrde o prijavi rada računaju kalendarski.

U skladu sa pravnom stečevinom EU-a detaljno su nabrojena prava stranaca kojima je izdana dozvola za boravak i rad odnosno koji mogu raditi bez dozvole za boravak i rad (npr. stranci na stalnom boravku, azilanti, stranci na privremenoj i supsidijarnoj zaštiti itd.), a koja se odnose na trajanje radnog vremena, najkraće trajanje plaćenog godišnjeg odmora, kao i prava iz mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, poreznih olakšica, pristup tržištu roba i usluga itd., koje će ostvarivati sukladno propisima Republike Hrvatske kojima se uređuju pojedina područja.

Proširene su kategorije stranaca koje mogu regulirati stalni boravak u Republici Hrvatskoj, tako da se osim strancima na privremenom boravku, stalni boravak može odobriti i strancima koji imaju azil ili supsidijarnu zaštitu, te osobama koje su rođene i žive u Hrvatskoj ali bez svoje krivnje nisu regulirale boravak.

³ Osim za nositelja EU plave karte

III. BORAVAK DRŽAVLJANA DRŽAVE ČLANICE EGP-a

Osim izmjena Zakona kroz donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, činjenica pristupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju također je donijela značajne promjene u području boravka i rada stranaca koji su državljani Europskog gospodarskog prostora i članova njihove obitelji. Značajan broj zakonskih odredbi (pa i cijele glave Zakona) koje su ranije donesene, započele su s primjenom 1. srpnja, odnosno od dana pristupanja u članstvo Europske unije. Tako se od 1. srpnja 2013. godine, primjenjuju odredbe Zakona o strancima koje se odnose na ulazak, boravak i rad državljana država članica EGP-a i članova njihovih obitelji, državljana Švicarske Konfederacije i članova njihovih obitelji, kao i na članove obitelji hrvatskih državljana.

Odredbe Zakona o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora te državljana Švicarske Konfederacije (u daljnjem tekstu državljani države članice EGP-a) te članovima njihovih obitelji usklađene su s Direktivom Vijeća 2004/38/EZ od 29. travnja 2004. godine o pravu državljana Unije i članova njihovih obitelji o slobodi kretanja i boravka na području države članice⁴. Ove odredbe primjenjuju se i na članove obitelji hrvatskih državljana. Iako su odredbe koje se odnose na državljane države članice EGP-a sadržane u zakonskom propisu o strancima, njihov položaj u odnosu na boravak i rad je sličniji hrvatskim državljanima nego strancima.

Tako državljani države članice EGP-a za boravak do 3 mjeseca od dana ulaska u Republiku Hrvatsku nisu dužni podnositi nikakvu prijavu boravka.⁵ Oni svoje pravo boravka do 3 mjeseca ostvaruju uz jedini uvjet da imaju valjanu putnu ispravu ili osobnu iskaznicu.

Pravo na boravak duži od tri mjeseca državljanin države članice EGP-a ostvaruje ako:

- je radnik ili samostalni djelatnik, ili
- ima dostatna sredstva za uzdržavanje za sebe i članove svoje obitelji kako ne bi tijekom boravka u Republici Hrvatskoj postali teret za sustav socijalne skrbi i ima zdravstveno osiguranje, ili
- ako pohađa učilište ili strukovnu izobrazbu i ima odgovarajuće zdravstveno osiguranje te izjavom dokaže da posjeduje dostatna sredstva za uzdržavanje za sebe i članove svoje obitelji kako ne bi tijekom boravka u Republici Hrvatskoj postali teret za sustav socijalne skrbi ili
- je član obitelji koji se pridružuje državljaninu države članice EGP-a koji ispunjava neki od navedena uvjeta pod prethodnim alinejama.

Privremeni boravak, odnosno boravak dulji od 3 mjeseca, državljani države članice EGP-a dužni su prijaviti najkasnije u roku od 8 dana od isteka 3 mjeseca boravka nadležnoj policijskoj upravi/polijskoj postaji (prema mjestu boravka). Uz prijavu boravka prilaže se preslika važeće osobne iskaznice ili putne isprave, uz original na uvid.

⁴ SL L 158, 30. 4. 2004.

⁵ Usporedivo s hrvatskim državljanima koji nisu dužni prijavljivati boravak/boravište izvan mjesta prebivališta ukoliko ono ne traje duže od 3 mjeseca.

Uz obrazac prijave privremenog boravka potrebno je priložiti i slijedeću dokumentaciju, ovisno o svrsi boravka:

- a. u svrhu rada** (potvrda o radnom odnosu ili dokaz da se radi o samostalnom djelatniku),
- b. u svrhu studiranja ili strukovne izobrazbe** (dokaz o upisu na visoko učilište ili strukovnu izobrazbu, izjava o sredstvima za uzdržavanje te dokaz o zdravstvenom osiguranju),
- c. u druge svrhe** (dokaz o osiguranim sredstvima za uzdržavanje za sebe i članove svoje obitelji i dokaz o zdravstvenom osiguranju),
- d. u svrhu spajanja obitelji** (dokaz da se radi o članu uže obitelji državljana države članice EGP-a, primjerice: izvod iz matične knjige vjenčanih, rođenih, dokaz o zajedničkom stanovanju zadnje 3 godine te drugi dokazi koji upućuju na potrebu spajanja obitelji).

O prijavljenom privremenom boravku policijska uprava/policijska postaja odmah će izdati potvrdu, te će zaprimiti zahtjev za izdavanje boravišne iskaznice. Boravišna iskaznica izdaje se u kartičnom obliku (slična osobnoj iskaznici), sadrži elektronički nosač podataka na kojem su pohranjeni osobni podaci ispisani na kartici te biometrijski podaci nositelja iskaznice (fotografija i papilarni otisci dva prsta). Boravišna iskaznica izdaje se na rok do 5 godina, odnosno na ono vremensko razdoblje koje državljanin države članice EGP-a namjerava boraviti u Republici Hrvatskoj. To znači da do isteka važenja boravišne iskaznice (5 godina) državljanin države članice EGP-a nije dužan obnavljati prijavu boravka ili obavljati kakve druge upravne formalnosti vezane uz boravak, već je kao i hrvatski državljanin dužan prijavljivati promjenu mjesta boravišta.

Članovima obitelji izdaje se boravišna iskaznica istog naziva u svim državama članicama Europske unije: „Boravišna iskaznica za člana obitelji državljana Unije“⁶ I ona se izdaje na razdoblje do 5 godina ili kraće ukoliko je namjeravani boravak u Hrvatskoj s državljaninom države članice EGP-a kraći od 5 godina.

Zakon propisuje uvjete pod kojima član obitelji državljanina države članice EGP-a zadržava pravo boravka neovisno o državljaninu države članice EGP-a (u slučaju njegove smrti ili odlaska⁷, te u slučaju rastave ili poništenja braka⁸).

⁶ Članak 10. Direktive Vijeća 2004/38/EZ od 29. travnja 2004. o pravu državljana Unije i članova njihovih obitelji o slobodi kretanja i boravka na području države članice: „Izdavanje dozvole boravka: 1. Pravo boravka članova obitelji državljanina Unije koji nisu državljani države članice dokazuje se izdavanjem isprave zvane «Dozvola boravka za člana obitelji državljanina Unije» najkasnije šest mjeseci od datuma podnošenja zahtjeva. Potvrda o podnošenju zahtjeva za izdavanje dozvole boravka izdaje se odmah.“

⁷ Članak 171. Zakona o strancima, stavci 1-3:

(1) Član obitelji državljanina države članice EGP-a, koji je i sam državljanin države članice EGP-a, u slučaju smrti državljanina države članice EGP-a ili njegova odlaska iz Republike Hrvatske, zadržava pravo na privremeni boravak, ako dokaže da je radnik ili samostalni djelatnik ili ima osigurana sredstva za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje ostalih članova obitelji te zdravstveno osiguranje ili ako boravi u Republici Hrvatskoj u svrhu studiranja i priloži izjavu o sredstvima za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje članova obitelji te ako ima zdravstveno osiguranje.

(2) Član obitelji državljanina države članice EGP-a koji nije državljanin države članice EGP-a u slučaju smrti državljanina države članice EGP-a s kojim je boravio najmanje godinu dana u Republici Hrvatskoj, zadržava pravo na privremeni boravak, ako dokaže da je radnik ili samostalni djelatnik ili

Državljanin države članice EGP-a ima pravo na stalni boravak nakon 5 godina neprekidnog zakonitog boravka u Republici Hrvatskoj.⁹ Neprekidnost boravka ne dokazuje se isključivo boravišnom iskaznicom ili potvrdom o prijavi boravka, već se može dokazivati bilo kojim dokazom koji se može prihvatiti u upravnom postupku. Kontinuitet boravka se prekida izvršnom odlukom o protjerivanju. U određenim slučajevima državljani države članice EGP-a koji je radio u Hrvatskoj može ostvariti pravo na stalni boravak i prije proteka 5 godina neprekidnog zakonitog boravka.¹⁰

Državljaninu države članice EGP-a koji je ostvario pravo na stalni boravak policijska uprava ili policijska postaja nakon što provjeri dužinu i kontinuitet boravka, izdat će na njegov zahtjev iskaznicu kojom se dokazuje stalni boravak.

ima osigurana sredstva za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje članova obitelji te zdravstveno osiguranje.

(3) Djeca državljanina države članice EGP-a i drugi roditelj koji skrbi o djeci, bez obzira na državljanstvo, zadržavaju pravo na privremeni boravak u slučaju da državljani države članice EGP-a umre ili napusti Republiku Hrvatsku, ako djeca borave u Republici Hrvatskoj i upisana su u obrazovnu ustanovu, do završetka školovanja.

⁸ Članak 171. Zakona o strancima, stavci 4-5:

(4) U slučaju rastave ili poništenja braka, član obitelji državljanina države članice EGP-a, koji je i sam državljani države članice EGP-a, zadržava pravo na privremeni boravak ukoliko je radnik ili samostalni djelatnik ili ima osigurana sredstva za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje članova obitelji te zdravstveno osiguranje ili ako boravi u Republici Hrvatskoj u svrhu studiranja i priloži izjavu o sredstvima za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje članova obitelji te ako ima zdravstveno osiguranje.

(5) U slučaju rastave ili poništenja braka član obitelji državljanina države članice EGP-a koji nije državljani države članice EGP-a, a koji je radnik ili samostalni djelatnik ili ima osigurana sredstva za vlastito uzdržavanje i uzdržavanje članova obitelji te zdravstveno osiguranje, zadržava pravo na privremeni boravak:

1. ako je brak trajao najmanje 3 godine, pri čemu su bračni drugovi najmanje jednu godinu boravili u Republici Hrvatskoj,
2. u slučaju izvršavanja roditeljskog prava nad djecom državljanina države članice EGP-a koja su mu dogovorom bračnih drugova ili sudskom odlukom dana na skrb ili odgoj,
3. u slučaju izvršavanja roditeljskog prava nad maloljetnom djecom koja borave u Republici Hrvatskoj i koja su dogovorom bračnih drugova ili sudskom odlukom dana na skrb ili odgoj drugom roditelju,
4. zbog iznimno teških okolnosti kao što je obiteljsko nasilje.

⁹ Na neprekidnost boravka ne utječe vrijeme odsutnosti iz Republike Hrvatske: do 6 mjeseci godišnje, odnosno do 12 mjeseci neprekidno iz opravdanih razloga (trudnoća, rođenje djece, ozbiljna bolest, studij, stručno osposobljavanje, upućivanje na rad u drugu državu) i radi odsluženja vojnog roka.

¹⁰ Članak 174., stavak 1. Zakona o strancima:

(1) Iznimno od članka 173. stavka 1. državljani države članice EGP-a ostvaruje pravo na stalni boravak ako je:

1. kao radnik ili samostalni djelatnik prestao s radom i koji ima uvjete za starosnu mirovinu u Republici Hrvatskoj, a u Republici Hrvatskoj je bio zaposlen najmanje prethodnih 12 mjeseci i neprekidno je boravio u Republici Hrvatskoj duže od 3 godine,
2. prijevremeno umirovljen, a u Republici Hrvatskoj je bio zaposlen najmanje prethodnih 12 mjeseci i neprekidno je boravio u Republici Hrvatskoj duže od 3 godine,
3. kao radnik ili samostalni djelatnik zbog trajne nesposobnosti za rad, prestao s radom u Republici Hrvatskoj, a neprekidno je boravio u Republici Hrvatskoj duže od 2 godine,
4. kao radnik ili samostalni djelatnik prestao s radom u Republici Hrvatskoj, zbog trajne nesposobnosti za rad koja je posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti, na temelju koje je u Republici Hrvatskoj ostvarena invalidska mirovina, neovisno o trajanju boravka u Republici Hrvatskoj,
5. kao radnik ili samostalni djelatnik nakon 3 godine neprekidnog zaposlenja i boravka u Republici Hrvatskoj zaposlen u drugoj državi članici EGP-a, a zadržava boravište u Republici Hrvatskoj i svaki se dan ili barem jednom na tjedan vraća u Republiku Hrvatsku.

IV. BORAVAK DRŽAVLJANA TREĆIH DRŽAVA

Kratkotrajni boravak – državljani trećih država mogu boraviti u Republici Hrvatskoj do 3 mjeseca na temelju vize ili bez nje. Dužan je prijaviti smještaj u roku od dva dana od ulaska u Republiku Hrvatsku.

Privremeni boravak državljana trećih država

Državljanima trećih država privremeni boravak može se odobriti u sljedeće svrhe:

1. spajanja obitelji,
2. srednjoškolskog obrazovanja i studiranja,
3. znanstvenog istraživanja,
4. humanitarnog razloga,
5. rada i
6. rada raspoređenog radnika.

Zahtjev za odobrenje privremenog boravka stranac podnosi osobno nadležnoj diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske, odnosno nadležnoj policijskoj upravi/polijskoj postaji na Obrascu 1a uz koji prilaže:

- fotografiju veličine 35x45 mm,
- dokaz o osiguranim sredstvima za uzdržavanje,
- dokaz o zdravstvenom osiguranju,
- presliku valjane putne isprave,
- dokaz kojim se opravdava svrha boravka.

Ovisno o svrsi privremenog boravka potrebna je još i sljedeća dokumentacija:

- a. **u svrhu spajanja obitelji** (izvod iz matične knjige vjenčanih ili rođenih i dr.),
- b. **u svrhu srednjoškolskog obrazovanja i studiranja** (potvrda o upisu u srednjoškolsku ili visokoškolsku ustanovu ili potvrda o razmjeni učenika/studenata ili potvrda da dolazi na praksu putem ovlaštene organizacije ili temeljem međunarodnih/međusveučilišnih sporazuma),
- c. **u svrhu znanstvenog istraživanja** (ugovor o gostovanju),
- d. **humanitarne svrhe** (potvrda o statusu žrtve trgovanja ljudima; potvrda o statusu izbjeglice; dokaz o korisniku programa obnove, povratka ili stambenog zbrinjavanja),
- e. **u svrhu rada**-odobrava se kao dozvola za boravak i rad – dodatna dokumentacija ovisna o vrsti rada,
- f. **u svrhu rada raspoređenog radnika** (dokaz da je raspoređeni radnik i izjava o upućivanju),
- g. **u druge svrhe** (ovisi o čemu se radi - **za korištenje nekretnina** to je npr. vlasnički list).

Državljanima trećih država stalni boravak se može odobriti ako su do dana podnošenja zahtjeva imali neprekidno pet godina zakonit boravak u Republici Hrvatskoj **što uključuje odobren privremeni boravak, azil ili supsidijarnu zaštitu.**¹¹ U vrijeme potrebno za odobrenje stalnog boravka ne uračunava se

¹¹ Smatra se da je stranac neprekidno boravio u Republici Hrvatskoj i ako je u razdoblju od 5 godina izbivao iz Republike Hrvatske višekratno do 10 mjeseci ukupno ili jednokratno do 6 mjeseci.

boravak na temelju izdane dozvole za boravak i rad sezonskim radnicima, dnevnim migrantima i pružateljima usluga u ime inozemnog poslodavca te vrijeme provedeno na izdržavanju kazne zatvora. Jednako tako, strancu kojem je odobren privremeni boravak u svrhu studiranja, u vrijeme potrebno za odobrenje stalnog boravka računa se samo polovica vremena provedenog na temelju odobrenog privremenog boravka u svrhu studiranja. Za strance koji imaju status azilanta ili supsidijarnu zaštitu u vrijeme potrebno za odobrenje stalnog boravka računa se polovica razdoblja od dana podnošenja zahtjeva za odobrenje međunarodne zaštite na temelju kojeg mu je odobren status pa do dana odobrenja međunarodne zaštite ili cjelokupno razdoblje ako je ono dulje od 18 mjeseci.

Zakonom su propisane i iznimke kada se strancu koji nema 5 godina kontinuiranog zakonitog boravka u Republici Hrvatskoj može odobriti stalni boravak. To su:

- stranci koji su u Hrvatskoj boravili u statusu izbjeglice najmanje 10 godina, i koji su do dana podnošenja zahtjeva imali neprekidno 3 godine odobren privremeni boravak,
- povratnici - osobe koje su imale prebivalište u Republici Hrvatskoj na dan 8. listopada 1991. godine, a koji su korisnici programa povratka ili obnove ili stambenog zbrinjavanja, i koji su se vratili s namjerom da trajno žive u Republici Hrvatskoj,
- djeca koja žive u Republici Hrvatskoj a čija oba roditelja u trenutku rođenja djeteta imaju odobren stalni boravak, ili čiji jedan od roditelja u trenutku rođenja djeteta ima odobren stalni boravak (uz suglasnost drugog roditelja), odnosno čiji jedan roditelj, u trenutku rođenja djeteta, ima odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj, a drugi je roditelj nepoznat, umro, proglašen umrlim, lišen roditeljske skrbi ili potpuno, odnosno djelomično lišen poslovne sposobnosti u odnosu na roditeljsku skrb,
- osobe rođene u Republici Hrvatskoj, koje od rođenja žive na području Republike Hrvatske, ali zbog opravdanih razloga na koje nisu sami mogli utjecati, nisu ranije regulirale boravak.¹²

V. RAD STRANIH DRŽAVLJANA

V.1. Državljeni država članica EGP-a

Od 1.srpnja 2013. godine, odnosno danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, državljani država članica EGP-a i članovi njihovih obitelji, državljani Švicarske Konfederacije i članovi njihovih obitelji te članovi obitelji hrvatskih državljana, sukladno odredbi članka 153. stavka 2. Zakona o strancima, **moгу raditi u Republici Hrvatskoj i pružati usluge bez posebnih dozvola** (dozvole za boravak i rad odnosno bez potvrde o prijavi rada).

Od 1. srpnja 2013. godine na snazi je Uredba o privremenoj primjeni pravila o radu državljana država članica Europske unije i članova njihovih obitelji¹³ kojom se utvrđuje privremena primjena pravila o radu državljana država članica Europske unije

¹² Članak 94. Zakona o strancima

¹³ "Narodne novine", broj: 79/13

i članova njihovih obitelji koji su državljani one države članice Europske unije koja na rad državljana Republike Hrvatske i članova njihovih obitelji primjenjuje nacionalne mjere ili mjere koje proizlaze iz dvostranih sporazuma.

Državljeni država članica Europske unije na koje se primjenjuje navedena Uredba, svoj radno pravni status u Republici Hrvatskoj mogu regulirati temeljem zakonskih odredbi koje su za njih vrijedile do 1. srpnja, što znači temeljem dozvole za boravak i rad izvan godišnje kvote sukladno odredbi članka 76. ili članka 82. stavka 2. Zakona o strancima. Određene poslove koje će raditi do 90 dana godišnje, mogu obavljati temeljem potvrde o prijavi rada, sukladno odredbi članka 82. i članka 83. Zakona o strancima.

Mjere ograničenja ne primjenjuju se na samozapošljavanje i pružanje usluga (u skladu s temeljnim pravima Europske unije, slobodu poslovnog nastana i slobodu pružanja usluga).

Državljeni države članice EGP-a i Švicarske Konfederacije koji bi radili u Republici Hrvatskoj duže od 3 mjeseca, dužni su izvršiti prijavu privremenog boravka u svrhu rada. Boravišna iskaznica izdat će im se ako imaju valjanu osobnu iskaznicu ili putnu ispravu te prilože potvrdu o radnom odnosu ili dokaz da su samostalni djelatnici.

V.2. Državljeni trećih država

Državljeni trećih država u Republici Hrvatskoj mogu raditi temeljem izdane dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada, osim ako odredbama Zakona o strancima nije drugačije propisano. Dozvola za boravak i rad može se izdati na temelju godišnje kvote, koju donosi Vlada Republike Hrvatske ili izvan godišnje kvote za određene vrste poslova decidirano navedene u Zakonu o strancima.¹⁴

¹⁴ Članak 76., stavak 1. Zakona o strancima

(1) Dozvola za boravak i rad izvan godišnje kvote može se izdati:

1. dnevnim migrantima pod uvjetom uzajamnosti,
2. ključnom osoblju, pružateljima usluga, radnicima i članovima njihovih obitelji, čiji je status reguliran Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između europskih zajednica i njihovih država članica i Republike Hrvatske,
3. strancima koji obavljaju ključne poslove u trgovačkim društvima, podružnicama i predstavništvima,
4. strancima koji su premješteni u okviru internog transfera osoblja unutar trgovačkih društava i ostalih neophodnih osoba, kako je definirano Protokolom o pristupanju Republike Hrvatske Marakeškom ugovoru o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije,
5. strancu koji se samozapošljava u vlastitom trgovačkom društvu ili u trgovačkom društvu u kojem ima vlasnički udio veći od 51% ili vlastitom obrtu,
6. radniku koji obavlja poslove pružanja usluga u ime ili za inozemnog poslodavca koji nema pravo poslovnog nastana u državi članici EGP-a,
7. učiteljima i nastavnicima koji izvode nastavu u školskim ustanovama na jeziku i pismu nacionalnih manjina,
8. profesionalnim športašima ili športskim djelatnicima koji rade u Republici Hrvatskoj,
9. umjetnicima koji rade u ustanovama u kulturi u Republici Hrvatskoj,
10. strancima koji su zasnovali radni odnos u stranim udrugama koje su registrirane kao strana udruga u Republici Hrvatskoj i još najmanje tri države,
11. strancima koji su članovi zakladnih tijela predstavništava stranih zaklada i fundacija upisanih u Upisnik predstavništava stranih zaklada i fundacija u Republici Hrvatskoj,
12. strancima koji rade na temelju programa mobilnosti mladih koje Republika Hrvatska provodi u suradnji s drugim državama,

Državljeni trećih država koji se samozapošljavaju u vlastitom trgovačkom društvu ili u trgovačkom društvu u kojem imaju većinski udio veći od 51% ili vlastitom obrtu, svoj radno-pravni status u Republici Hrvatskoj mogu regulirati temeljem dozvole za boravak i rad izvan godišnje kvote, sukladno odredbi članka 76. stavak 1. točka 5. Zakona o strancima (samozaposlena osoba može obavljati i poslove posrednika u prometu nekretnina, pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti za obavljanje navedene djelatnosti sukladno posebnim propisima).

Međutim, ako bi se državljanin treće države zapošljavao kao ključna osoba (primjerice direktor) u trgovačkom društvu u Republici Hrvatskoj koje obavlja poslove posredovanja u prometu nekretninama (u kojima nije većinski vlasnik), svoj status mogu regulirati temeljem dozvole za boravak i rad izvan godišnje kvote, sukladno odredbi članka 76. stavak 1. točka 3. Zakona o strancima.

Uvjeti za izdavanje dozvole za boravak i rad za navedene slučajeve propisani su člankom 77. Zakona o strancima.¹⁵ Dodatni uvjeti za osobe koje se samozapošljavaju propisani su člankom 78. istog Zakona¹⁶, a dodatni uvjeti za osobe koji bi obavljale ključne poslove propisani su člankom 78. stavak 1.¹⁷ Zakona o strancima.

Dozvola za boravak i rad izvan godišnje kvote može se odobriti strancu koji je većinski vlasnik trgovačkog društva koje je je nositelj poticajnih mjera sukladno propisu o poticanju ulaganja, ili koje provodi strateške investicijske projekte sukladno propisu o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske, odnosno ukoliko u

13. znanstvenim istraživačima te strancima koji se zapošljavaju na znanstvena, znanstveno – nastavna ili druga istraživačka radna mjesta u znanstvenim pravnim osobama,

14. profesorima – izvornim govornicima stranih jezika, lektorima i drugim nastavnici koji izvode nastavu na hrvatskim visokim učilištima ili registriranim školama stranih jezika,

15. strancima koji rade na temelju međunarodnog ugovora, osim ugovora iz članka 79. stavka 1. točke 2. ovoga Zakona.

¹⁵ Uz zahtjev je potrebno priložiti ugovor o radu, odnosno pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu ili drugi odgovarajući ugovor, dokaz o stečenoj obrazovnoj kvalifikaciji i osposobljenosti stranca, dokaz o registraciji trgovačkog društva, podružnice, predstavništva, obrta, udruge ili ustanove u Republici Hrvatskoj i obrazloženje o opravdanosti zapošljavanja stranca koje sadrži podatke o stručnom znanju, kvalifikacijama i radnom iskustvu stranca, te iz kojih razloga se radno mjesto ne može popuniti s hrvatskog tržišta radne snage.

¹⁶ Ako je u osnivanje trgovačkog društva ili obrta uložio najmanje 200.000,00 kuna, ako su zaposlena najmanje 3 hrvatska državljana, ako njegova bruto plaća iznosi najmanje visinu prosječne bruto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj u protekloj godini prema službeno objavljenom podatku nadležnog tijela za statistiku, ako je riječ o strancu koji se samozapošljava u vlastitom trgovačkom društvu ili u trgovačkom društvu u kojem ima vlasnički udio veći od 51%, dok stranac koji se samozapošljava u vlastitom obrtu mora dokazati isti iznos ostvaren dohotkom od samostalnog rada, ukoliko trgovačko društvo odnosno obrt ne posluje s gubitkom te ukoliko se priloži dokaz o podmirenim poreznim obvezama i doprinosima u Republici Hrvatskoj.

¹⁷ Ako vrijednost temeljnog kapitala trgovačkog društva, odnosno imovina komanditnog ili javnog trgovačkog društva prelazi iznos od 100.000,00 kuna, ako su u trgovačkom društvu, podružnici ili predstavništvu stranog trgovačkog društva zaposlena najmanje 3 hrvatska državljana na poslovima različitim od poslova prokurista, člana uprave ili nadzornog odbora i njegova bruto plaća iznosi najmanje visinu prosječne bruto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj u protekloj godini prema službeno objavljenom podatku nadležnog tijela za statistiku.

takvom trgovačkom društvu obavlja ključne poslove.¹⁸ Kako bi se naglasila važnost ove kategorije stranaca i nastojanje da reguliranje boravka i rada ovim osobama bude što brža i jednostavnija, Zakonom je posebno propisano da se odluka o zahtjevu temeljem ove zakonske odredbe mora donijeti u roku 30 dana.

Odredbe o radu određenih, zakonom navedenih poslova do 90, 60 ili 30 dana u godini dana nisu značajnije izmjenjene.¹⁹ U ove poslove uvršteno je i obavljanje vježbeničkog staža bez naknade, te je jasno propisno da se radi o 90, 60 odnosno 30 dana u kalendarskoj godini.

V.3. EU plava karta

Na razini Europske unije posebno je uređeno useljavanje visokokvalificirane strane radne snage. U nastojanju da se privuku strani visokokvalificirani radnici Direktivom Vijeća 2009/50/EZ propisani su uvjeti ulaska i boravka državljana trećih država u svrhu zapošljavanja visokokvalificirane radne snage, koja propisuje povoljnije uvjete za useljavanje i rad ove kategorije državljana trećih država. Hrvatski Zakon o strancima prenio je odredbe ove Direktive u glavi XII.

Da bi se strancu odobrio boravak i rad pod uvjetima ove glave, potrebno je utvrditi da se radi o visokokvalificiranom radniku te da se radi o zapošljavanju na radno mjesto koje zahtijeva visokokvalificiranog radnika. Stoga se uz zahtjev prilaže dokaz o visokoškolskoj izobrazbi stranca ili završenom preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju ili integriranom preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju ili specijalističkom diplomskom stručnom studiju i ugovor o radu ili drugi odgovarajući ugovor za obavljanje poslova visokokvalificiranog radnika, u vremenskom trajanju od najmanje godinu dana.

Kako bi se osiguralo da ne bi došlo do iskorištavanja visokokvalificiranog radnika te istovremeno do narušavanja cijene rada, potrebno je da u priloženom ugovoru o radu ili drugom odgovarajućem ugovoru bude naznačena i bruto godišnja plaća visokokvalificiranog radnika, a koja ne smije biti manja od 1,5 prosječne bruto godišnje plaće koja se isplaćuje u grani djelatnosti u kojoj se stranac zapošljava²⁰

U nazivu dozvole za boravak i rad visokokvalificiranom radniku obvezno stoji naznaka »EU plava karta« budući da su propisana posebna prava visokokvalificiranom radniku²¹, te je potrebno da on bude prepoznatljiv, kako u Hrvatskoj tako i u drugim državama članicama. Dozvola za boravak i rad izdaje se s rokom važenja do dvije godine. Ako je ugovor o radu sklopljen za razdoblje manje od dvije godine, dozvola boravka i rada izdat će se za razdoblje trajanja ugovora o radu uvećano za dodatna tri mjeseca.

¹⁸ Članak 79. Zakona o strancima

¹⁹ Članak 82.-85. Zakona o strancima

²⁰ Prema službeno objavljenom podatku nadležnog tijela za statistiku.

²¹ Članak 196. Zakona o strancima

Važenje EU plave karte neće prestati ukoliko njen nositelj za vrijeme njenog važenja postane nezaposlen do tri mjeseca neprekidno. U tom slučaju visokokvalificirani strani radnik može tražiti drugo zaposlenje o čemu je dužan obavijestiti policijsku upravu, odnosno policijsku postaju.

Nositelj EU plave karte ima pravo na spajanje obitelji, dakle mogu mu se u Hrvatskoj pridružiti članovi njegove obitelji.

Stranac koji ima izdanu »EU plavu kartu« u drugoj državi članici EGP-a, može nakon 18 mjeseci od dana njena izdavanja, preseliti i dobiti dozvolu boravka i rada u Republici Hrvatskoj.

Pravo na stalni boravak nositelj EU plave karte ostvaruje nakon pet godina neprekidnog boravka u Hrvatskoj kao nositelj EU plave karte²². Ne mora se raditi o odobrenoj EU plavoj karti isključivo u Hrvatskoj već ukoliko je zadnje dvije godine boravio temeljem EU plave karte u Hrvatskoj, dok je ostatak (tri godine) mogao provesti i na teritoriju drugih država članica kao nositelj EU plave karte. U dozvolu stalnog boravka unijet će se napomena »bivši nositelj EU plave karte«.

V.4. Rad raspoređenog radnika

Od 1. srpnja 2013. godine primjenjuju se i odredbe Zakona o strancima kojima je propisan rad i boravak raspoređenih radnika. Raspoređeni radnik je radnik kojega je strani poslodavac²³ u okviru prekograničnog pružanja usluga uputio na ograničeno vrijeme na rad u Republiku Hrvatsku, koja nije država u kojoj uobičajeno radi. O raspoređenom radniku govorimo ako ga strani poslodavac:

1. upućuje na rad u Republiku Hrvatsku za svoj račun i pod svojim vodstvom, na temelju ugovora sklopljenog između stranog poslodavca koji ga upućuje i korisnika usluge u Republici Hrvatskoj, pod uvjetom da za vrijeme upućivanja između stranog poslodavca i radnika postoji radni odnos ili
2. upućuje u Republiku Hrvatsku u svoju podružnicu ili u društvo u vlasništvu iste grupe kojoj pripada i strani poslodavac, pod uvjetom da za vrijeme upućivanja između stranog poslodavca i radnika postoji radni odnos ili
3. ustupa kao agencija za privremeno zapošljavanje korisniku koji je osnovan ili posluje u Republici Hrvatskoj pod uvjetom da za vrijeme ustupanja postoji radni odnos između agencije za privremeno zapošljavanje i radnika.

Strani poslodavac dužan je prije početka upućivanja podnijeti izjavu o upućivanju koja mora sadržavati:

1. naziv i sjedište, odnosno ime i prezime, adresu stranog poslodavca te kontakt podatke kao što su brojevi telefona, telefaksa, te e-mail adrese,

²² Na neprekidnost boravka ne utječe izbjivanje s područja EGP-a do 12 mjeseci uzastopno ili višekratno do 18 mjeseci. Razdoblje izbjivanja s područja EGP-a može biti i do uzastopna 24 mjeseca ako državljanin treće države dokaže da je izbivao zbog gospodarske djelatnosti u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe ili da je obavljao dobrotvorni rad ili studirao u državi svog podrijetla.

²³ Strani poslodavac je fizička ili pravna osoba koja ostvaruje poslovni nastan u drugoj državi članici EGP-a, koji u okviru prekograničnog pružanja usluga, upućuje radnika na ograničeno vrijeme na rad u Republiku Hrvatsku.

2. ime i prezime raspoređenog radnika te podatak o državi u kojoj radnik uobičajeno radi,
3. početak i predviđeno trajanje upućivanja,
4. naziv i sjedište odnosno ime i prezime, adresu korisnika usluge, mjesto pružanja usluga te kratki opis usluge,
5. ako se radi o državljaninu treće države podatke o datumu izdavanja, roku važenja, broju i nadležnom tijelu koje je izdalo važeću dozvolu za boravak i dozvolu za rad raspoređenog radnika po propisima države u kojoj strani poslodavac ostvaruje poslovni nastan.²⁴

Izjava o upućivanju se može podnijeti pisano ili elektroničkim putem, tijelu koje je posebnim propisom određeno kao nadležno tijelo za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti u Republici Hrvatskoj, odnosno hrvatskom Zavodu za mirovinsko osiguranje.

Za rad do tri mjeseca raspoređenom radniku nije potrebna posebna dozvola, a ako je upućen na rad u Republiku Hrvatsku na razdoblje dulje od 3 mjeseca dužan je regulirati privremeni boravak u svrhu rada raspoređenog radnika²⁵

²⁴ Poslodavac je dužan tijekom trajanja upućivanja prijaviti svaku promjenu podataka sadržanih u izjavi o upućivanju

²⁵ Sukladno članku 47. stavku 1. točki 6. i članku 54. Zakona o strancima